

MONTESSORI ZA STAREJŠE IN OSEBE Z DEMENCO

“Pomagaj mi, da naredim sam.”

Maria Montessori

Sara Črepinšek, dipl. dt, MIL inštruktorica
Dom sv. Jožef Celje
maj 2024

Center for Applied
Research in Dementia
Creating effective memory interventions.

Tipi domov

ZAPOR

Brez možnosti izbire.
Oseba z demenco predstavlja
grožnjo.

Osnovna skrb je varnost.
Njihova življenja so vodena,
regulirana.

BOLNICA

Brez možnosti izbire.
Demenca je tretirana kot bolezen.
Kličejo jih pacienti.

Verjamejo, da se jim ne da pomagat.
Če je oseba z nečim zaposlena, je čisto ok,
če jih zmotimo in peljemo na rehabilitacijo.

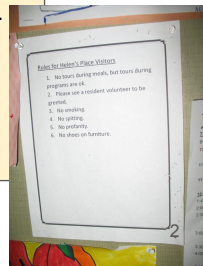

HOTEL

Osebe meni, da mora narediti vse
namesto stanovalcev.
Starejši in osebe z demenco so
začasni gosti.
V hotelu bivaš, doma živiš.

DOM

Dom je tam, kjer imate možnost izbire.
Skupnost.
Vsak na svoj način.
Vsak ima svojo vlogo in sodeluje v
skupnosti.
Odpovedati se kontroli. Oni vodijo.

...demenca ni strah in trepet, le nov začetek je, kar zmoreš ti, nam vodilo je...

Nezmožnost

Kje so resnične izgube?
Nezmožnost?

/

Neuporaba

Kaj še zmore?

Mi opravimo hitreje, ampak...

“Največji vir obupa je prepričanje, da ne moreš ničesar več storiti.”

Maria Montessori

Cilji metode montessori

Pomagati stanovalcem, da so čim bolj samostojni, da lahko sprejemajo svoje odločitve, in da z njimi sodelujemo s spoštovanjem, upoštevajoč njihovo dostojanstvo in enakopravnost.

1. Da se posameznik ukvarja z opravili, ki mu nekaj pomenijo.
2. Da ima posameznik pomembno mesto v skupnosti.
3. Da s svojim delom prispeva v skupnost (sooblikuje skupnost).
4. Da skupnost prepozna prispevek posameznika kot pomemben.

Življenjska zgodba

Vsak ima svojo...

...vedno pot vase.

7

MONTESSORI NAČELA:

Aktivnosti
Programi
Vloge
Rutine

- Aktivnost naj bi posamezniku nekaj pomenila, odsevala njegov smisel.
- Posameznika vedno povabimo k sodelovanju.
- Ponudimo izbiro.
- Govorimo manj in več demonstriramo.
- Gradimo na tem kar posameznik še zmore.
- Prilagoditi se tempu posameznika.
- Ponudimo poznane in estetske materiale, namige, pripomočke.
- Pripravimo takšno dejavnost, da posameznik uporablja roke.
- Aktivnost pripravimo tako, da je mogoče stopnjevanje od lažjega k težjemu, od konkretnega k abstraktnemu in obratno. Materiale pripravimo tako, da napaka ni možna. Ni pravega/napačnega odgovora.
- Razdelimo opravilo/aktivnost na manjše dele.
- Zahvalimo se za sodelovanje in vprašamo, če bi posameznik želel še kdaj sodelovat.
- Ali je bil posameznik vključen?

8

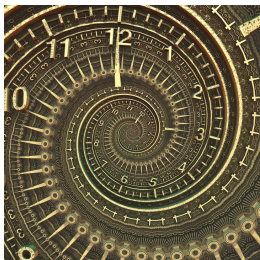
**“Karkoli storite namesto njih,
jim s tem nekaj vzamete.”**

Maria Montessori

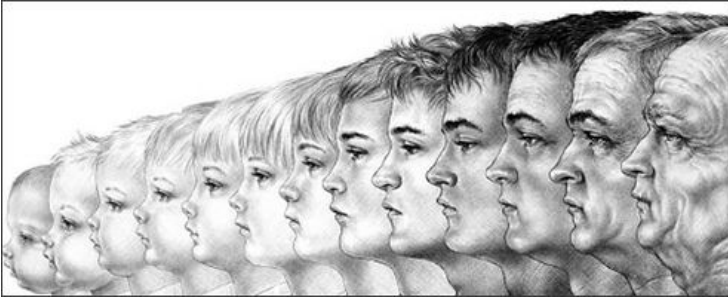
9

DEMENCA

VEDENJE NI NAKLJUČNO

DEMENCA

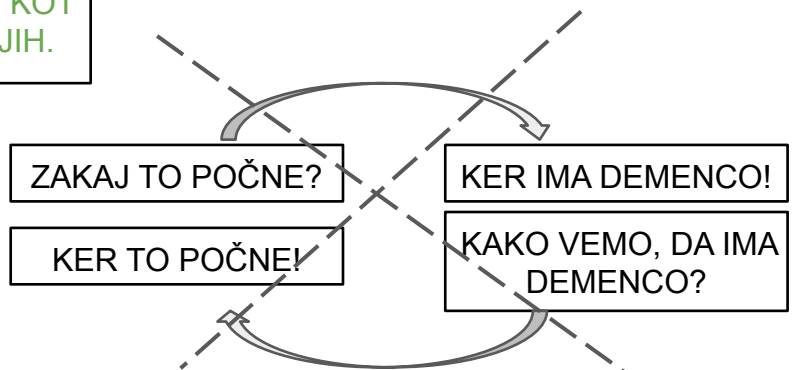
RETROGENEZA

VEDENJE NI NAKLJUČNO

ODZIVNO VEDENJE

LJUDJE Z DEMENCO SE NA
SITUACIJE V ŽIVLJENJU
ODZIVAJO NA ENAK NAČIN KOT
BI SE MI V ENAKIH POGOJIH.

VEDENJE NI NAKLJUČNO

ODZIVNO VEDENJE - kaj vidimo?

- nenehna potreba po pozornosti ali pomoči
- nemir, tavanje
- ponavljajoče besede, stavki, vprašanja, vedenje
- nemir ali vznemirjenost
- kričanje
- odhajanje, iskanje izhoda
- grabljenje ljudi...

VEDENJE NI NAKLJUČNO

ODZIVNO VEDENJE - vzroki

Glavni vzroki in prva stvar, ki jo preverimo:

- fizični razlogi
- preveč ali premalo stimulacije
- osn. človekove potrebe niso zadovoljene
- neustrezna skrb
- sprememba fizičnega okolja
- sprememba socialnega okolja (družba)
- dogovorjene/učinkovite tehnike se ne uporabljajo

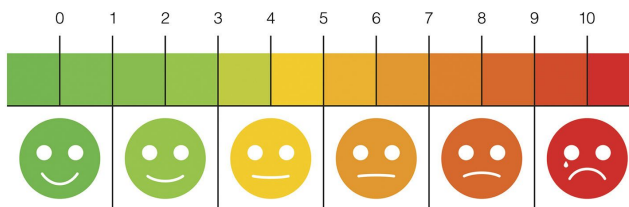
VEDENJE NI NAKLJUČNO

FIZIČNI RAZLOGI

VEDENJE NI NAKLJUČNO

1. Depresija/Delirij/Demenca
2. Bolezen (mehur, DIA, premalo B12 vit.)
3. Nespečnost
4. Bolečina

ODZIVNO VEDENJE NI VEDNO SAMO EDEN IZMED ZNAKOV DEMENCE.

PREVEČ/PREMALO STIMULACIJE

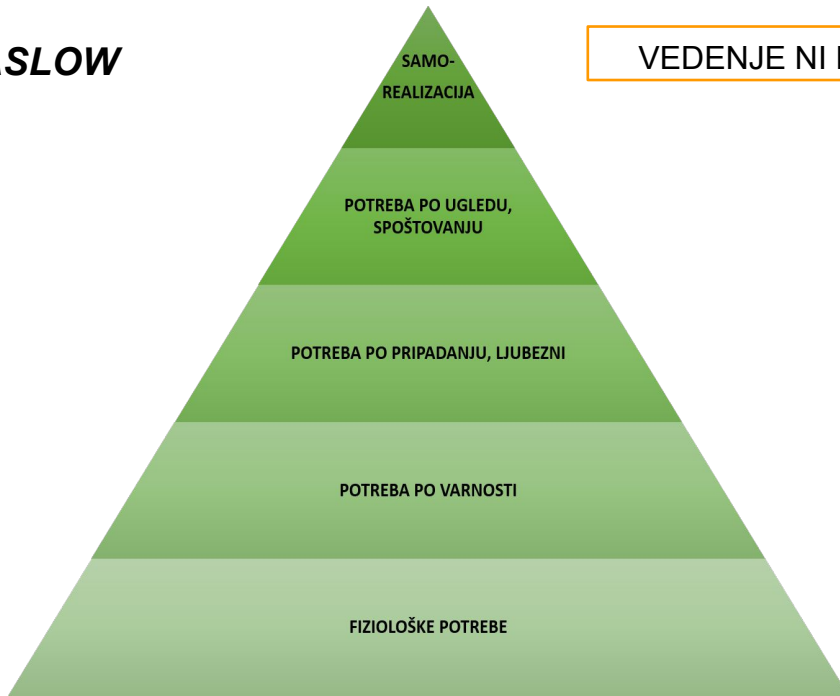
VEDENJE NI NAKLJUČNO

1. Kdaj dan hitro mine?
2. "Sundowning sy."
3. Kakšna je dobra služba?
4. Aktivnosti, ki nimajo nobenega smisla.
5. Izbira.
6. Poslanstvo.
7. Kaj je še ohranjeno?
8. Apatija vodi v OV.
9. Kako je z dražljaji v okolju?

NAČELA METODE
MONTESSORI

AKTIVNOST ZA OSEBE Z DEMENCO NAJ NE BO TAKO LAHKA, DA NE BI DELALI NAPAK; IN NE TAKO TEŽKA DA NE BI MOGLI USPETI.

MASLOW

VEDENJE NI NAKLJUČNO

NEUSTREZNA SKRB

VEDENJE NI NAKLJUČNO

1. Kdo pravzaprav ima problem?
2. Ali je priznavanje njihove resnice laž?
 - a. Če da, čigav problem je to?
 - b. Kaj je cilj?
 - c. Kaj je namen osebja?
 - d. Kaj je namen obiska?
3. Pomanjkanje znanja.
4. Neustrezen način dela.
5. Skrb za zaposlene (stres).
6. Skrb za svojce (stres).
7. Sistemizacija/zakonodaja.
8. Slepo sledenje navodilom.

SPREMEMBA FIZIČNEGA OKOLJA

1. Kaj se njim zdi logično?
2. Kako si oni razlagajo okolje?
3. Kako lahko uporabimo njihove izkušnje in spomine pri oblikovanju okolja?
4. Ljudi z demenco ne silimo v nič takega kar se jim ne zdi primerno.
5. Vključevanje oseb z demenco v odločanje o spremembi okolja.
6. Zunanji spomin, označevanje.
7. Preusmerjanje

SPREMEMBA SOCIALNEGA OKOLJA

1. Izbira.
2. Strukturirana vprašanja.
3. Način obnašanja
4. Na njih moramo gledati z njihovimi očmi.
5. Kakšna družba, socialno okolje jim odgovarja?
6. Primer... posvečen čas.

DOGOVORJENE / UČINKOVITE TEHNIKE SE NE UPORABLJAJO

1. Kaj pomaga?

- a. Polne roke ***smiselnega*** dela.
- b. Nihče ne mara, da ga komandirajo.
- c. Ključne osebe.
- d. Kakšne besede uporabljamo (*Bi lahko ali Bi želeli/hoteli?*)?
- e. Slabo izkušnjo zamenjati z dobro (vnaprejšnja prijaznost).
- f. Preusmerjanje pozornosti

VEDENJE NI NAKLJUČNO

SPOMIN

1. Retrogradnost
2. Spomin

a. Deklerativni

- i. Semantični spomin (Označujemo ga kot spomin, kjer je shranjen pomen besed. Gre za zapornitev simbolnih vsebin in pripisanih (subjektivno ali objektivno) pomenov teh vsebin (npr. trikotnik kot prometni znak). Gre za zapornitev pojmov, tudi v obliki pojmovnih mrež. Semantični spomin zahteva učenje z razumevanjem, oz elaboracijo vsebin) **NOT. ENCIKLOPEDIJA; splošno znanje;**

SE PRI
DEMENCI
NAJPREJ
IZGUBI

CILJ:
delati s tem kar je
ohranjeno
s + obiti -

Poznati
"storilca"

VEDENJE NI NAKLJUČNO

SPOMIN

CILJ:
delati s tem kar je
ohranjeno
s + obiti -

SE PRI
DEMENCI
NAJPREJ
IZGUBI

- i. ...
- ii. Epizodični spomin (Sodi v dolgoročni spomin, kjer so shranjene informacije, vezane za določen čas in prostor, na dogajanje (« epizode»). To je **osebni** spomin, povezan z dogodki in osebnimi doživetji, ki se shranjuje bolj ali manj avtomatično. Dogodke si zapomnimo v zaporedju, kot so se odvijali, skupaj s čutnimi vtisi (npr. zvok ali celo vonj) in čustvi. Pod vplivom čustev je lahko tudi popačen.

Poznati
"storilca"

VEDENJE NI NAKLJUČNO

SPOMIN

CILJ:
delati s tem kar je
ohranjeno
s + obiti -

SE PRI
DEMENCI
NAJPREJ
IZGUBI

- i. ...
- ii. ...
- iii. Prihodnji spomin (prospective memory, angl.// Vezan na spomine/znanje, ki jih bomo šele uporabili.), se ga lahko izboljša tudi pri demenci (TOP)
- iv. Kratkoročni ali delovni spomin (pomnenje do 7 stvari na enkrat in le nekaj sekund - potrebno "poslat" v dolgoročni spomin; zavesten spomin; hipokampus)
- v. Dolgoročni spomin

Poznati
"storilca"

VEDENJE NI NAKLJUČNO

SPOMIN

CILJ:
delati s tem kar je
ohranjeno
s + obiti -

**SE PRI
DEMENCI
NAJPREJ
IZGUBI**

- i. ...
- ii. ...
- iii. ...
- iv. ...
- v. ...
- vi. Izvršilne funkcije (Kognitivni procesi, ki vključujejo nadzorovanje vedenja in pripravo posameznika na različne situacije (odzivanje, pomnenje, kontrola, pozornost, začetni/končati aktivnost, načrtovanje, postavljanje prioritet, organizacija, upravljanje s časom, prožnost, vztrajnost)

Poznati
"storilca"

VEDENJE NI NAKLJUČNO

SPOMIN

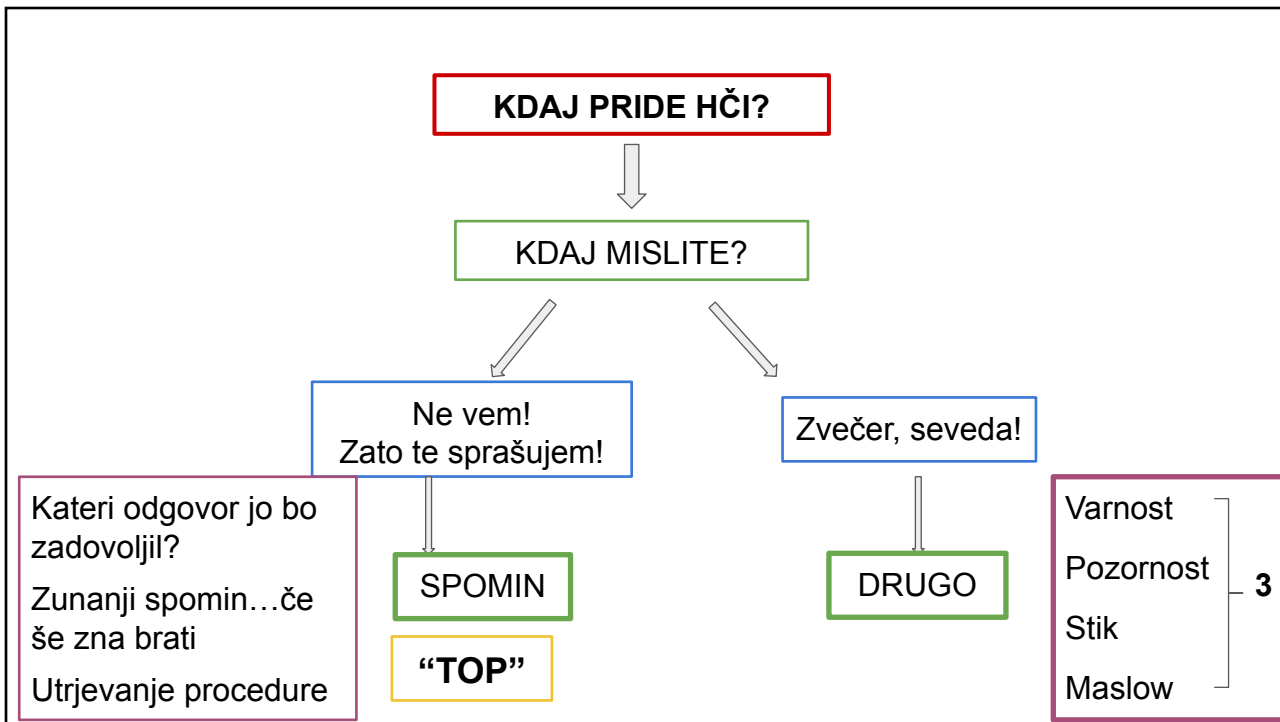
b. Proceduralni

- i. Veščine
- ii. Navade
- iii. Pogojevanje (vzrok - posledica), asociacije
- iv. Vaja dela mojstra

**SE PRI
DEMENCI
NAJDLJE
OHRANI**

Poznati
"storilca"

VEDENJE NI NAKLJUČNO

Vprašanja + vprašalnik

Zakaj se to dogaja?

Kaj se dogaja?

Kdaj se dogaja?

Kdaj se ne dogaja?

VEDENJE NI NAKLJUČNO

S čim še lahko pomagamo (tehnike)?

1. KLASIČNO POGOJEVANJE (vnaprejšnja prijaznost)
2. ABC (trinity)
3. PODKUPOVANJE vs. SPODBUJANJE
4. POGODBA
5. TEHNIKA ODLOŽENEGA PRIKLICA - TOP (Spaced Retrieval)

VEDENJE NI NAKLJUČNO

VEDENJE NI NAKLJUČNO

ABC (trinity) = 3

Nekdo kar naprej zvoni.

- i. Ne okrepimo tega vedenja.
 - a. Kdaj pride mož?
 - b. Kdaj mislite?
 - c. 16:30
 - d. Točno. Zdaj pa grem še k ostalim. Vas pridem še kaj pogledat (ZAGOTOVILO).

ABC (trinity) = 3

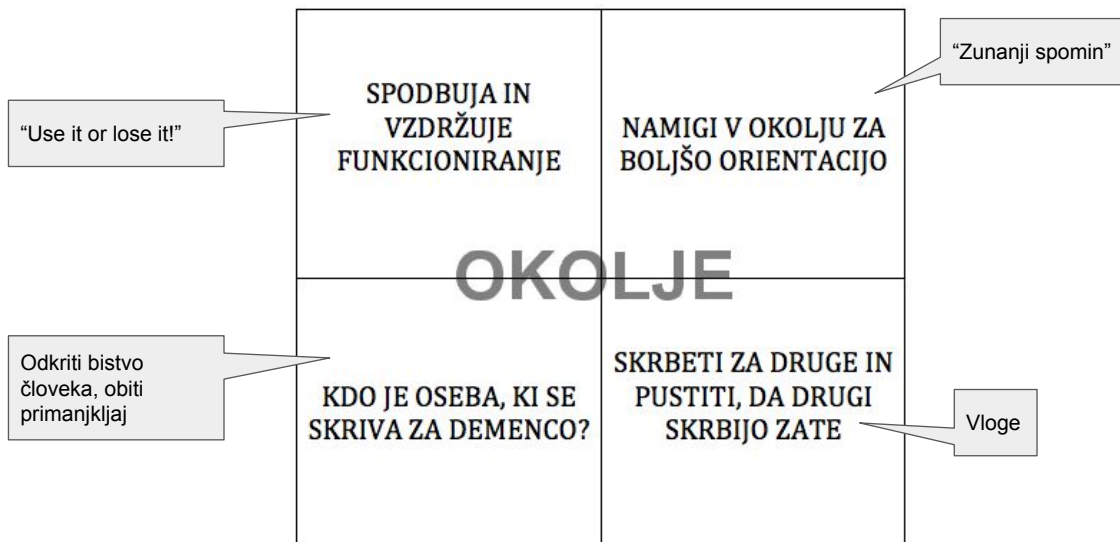
Nekdo kar naprej zvoni.

- i. ...
- ii. Okrepimo dogajanje takrat, ko ne izkazuje odzivnega vedenja.
 - a. Nudimo pravo trojko = varnost, pozornost, stik
- iii. Smiselna dejavnost.

MONTESSORI

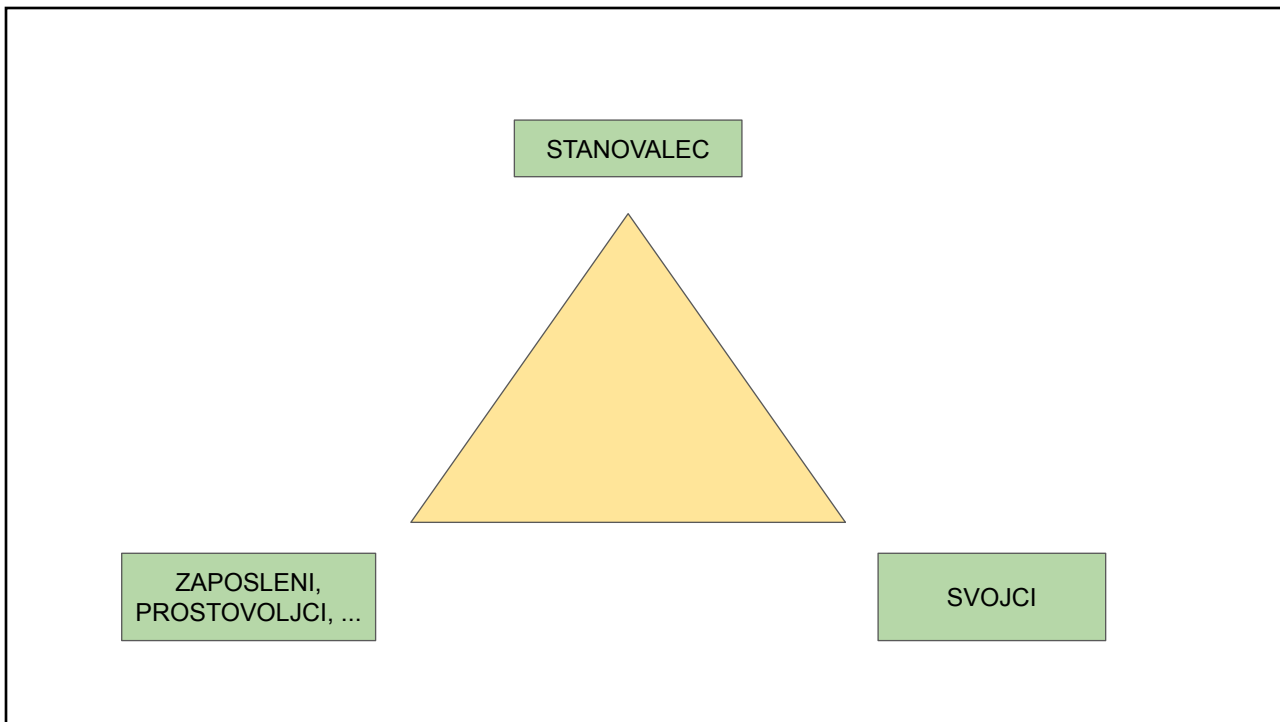
1. Da je oseba z demenco vključena v svoje okolje
2. Da ima oseba z demenco na razpolago smiselne dejavnosti in vloge, ki ji/mu nekaj pomenijo.
3. Da so informacije, ki jih iščejo/potrebujejo dostopne in prilagojene njihovim zmogljivostim (namigi, podpora v okolju).

Pripravljeno okolje

Področja aktivnosti/življenja

**“Karkoli storite namesto njih,
jim s tem nekaj vzamete.”**

Maria Montessori

Storitve ZN

- Kako opraviti to kar že delamo na montessori način?